

Literatuurclubs Drenthe

Boekbespreking november 2022

Aleksandra – Lisa Weeda

Esmé van den Boom

Vragen of opmerkingen?

esme.vandenboom@gmail.com

Literatuurclubs Drenthe

Digitaal vragenuurtje:
woensdag 23 november

Interview Lisa Weeda:
maandag 21 november

Literatuurclubs Drenthe

Eerste indrukken?

Inhoud van deze lezing

- Historische context (voor zover mogelijk: in het kort)
- Don Kozakken & Witte herten
- De doek van Baba Mari, het rood en het zwart
- Pauze
- Lisa Weeda
- Virtual reality meets magisch realisme
- Verder lezen

Lezing Dr. Sander Brouwer Spraakmakende Boeken (22-09-22)

https://video.rug.nl/media/Spraakmakende+Boeken+Spraakmakende+Boeken+%2822-09-2022+19A00%29/0_9grwgl2v?st=2618&ed=9158

Een beknopte geschiedenis van Oekraïne

- Oekraïne = letterlijk 'Grenslaan'
- Steppe en bos
- Katholicisme, orthodoxie en islam
- Autocratisch Rusland en democratisch(er) Europa
- Communisme en kapitalisme
- Sovjetunie en oostblok

Gebied van strategisch belang:

- Vruchtbare grond
- Steenkool
- Industrialisatie

Oekraïne & de Donbas (augustus 2022)

Volksrepubliek Loegansk -11 mei
2014

“Achter een lange tafel zitten drie vrouwen. Naast de tafel staat een grote rechthoekige zuil van doorzichtig plastic. De stembiljetten die erin liggen zijn niet dichtgevouwen. We kijken ernaar, terwijl Kolja zijn paspoort aan een van de vrouwen overhandigt. Op alle biljetten die met de bedrukte kant naar boven liggen, is het vak da/tak aangevinkt. Nergens zien we een vinkje in het vak met net/ni staan.” (158-159)

Tijdlijn

- +/- 1890 geboorte Nikolaj Temnikov
- 1905 vader keert terug van de oorlog
- Nikolaj en Marie trouwen
- 1905- Russische revolutie
- 1914 WO I (meer dan 2m Russische soldaten stierven)
- 1917 Februarirevolutie
Vorming Oekraïense Volksrepubliek binnen Rusland
- 1918 Uitroeping West-Oekraïense Volksrepubliek
- 1919 Vereniging beide republieken
Witten en Oekraïense nationalisten verdrijven de Bolsjewieken uit Kiev
- 1920 Rode leger verovert Kiev, Witte leger verdreven

Tijdlijn

- 1924 Aleksandra wordt geboren
- 1927 familie Popov/Temnikov moet steeds meer graan afdragen
- 1928/1929 oogst mislukt. Anna en Nikolaj halen de iconen weg en hangen een portret van Lenin op
- 1931 de boerderij van de Temnikovs moet een Kolchoz worden
- Temnikovs als 'koelak' bestempeld
- 1921-1922 hongersnood in Sovjet-Rusland en –Oekraïne
- 1923 begin Oekraïniseringsbeleid
- 1924 eerste idee Paleis van de Sovjets
- 1928-1932 Eerste Vijfjarenplan, uitbreiding zware industrie Zuidoost Oekraïne
- 1929 begin gedwongen collectivisatie vd landbouw in de Sovjetunie
- 1932 -1933 Holodomor (hongersnood) – 13% bevolking sterft
- 1933 zuiveringen in Sovjet-Oekraïne, culminerend in de Grote Terreur 1937-38

Tijdlijn

- Nastja sterft
- 1942 Aleksandr, Noesja en Doesja Ostarbeiterinnen
- 1953 Nikolaj sterft
- 1941-1944 Bezetting Oekraïne door Duitse troepen plus bondgenoten; vernietiging van de Joden
- 1942-1944 c.a. 2,3 miljoen Oekraïense Ostarbeiter tewerkgesteld in Duitsland en Oostenrijk
- 1946-1947 hongersnood in Oekraïne
- 1954 driehonderdste verjaardag van 'hereniging Oekraïne met Rusland', Krim overgedragen aan Sovjetrepubliek Oekraïne

Don Kozakken

- Één van de kozakkenvolken, rond de rivier de Don
- Gedeelde culturele tradities, geen etnische groep
- Lijfeigenen, tataren, lage adel
- Inlijving bij Russisch leger (speciale legioenen)
- Rode/witte kozakken
- Anti-kozakkenperiode
- Verenigingen
- Russische Don Kozakken = paramilitairen

De witte herten van de Temnikovs

Roesjník (afbeeldingen: Dr. Brouwer)

Pauze

Lisa Weeda

De benen van Petrovski (chapbook,
Wintertuin 2016)

De poëtica van Lisa Weeda: Hé Europa

Hé Europa

“hé Europa
ça va bien
ben je nog wakker?
heb je de grens op slot gedaan
gordijnen dichtgetrokken
je favo serie aangezet
iets vermakelijks
iets heel simpels
niet te moeilijk, lekker zonder politiek”
“spoel het bloed van je handen in grenswater
waar de mens aanspoelt op de rand
DOUZE POINTS!”

Rozsypne (2019)

Lisa Weeda over videogames

Over Detroit: Become Human

“[de game] leek lange tijd gewoon een vermakelijke speur- en actiegame, waarin mijn morele vermogen ethische keuzes te maken op de proef werd gesteld, maar de uitkomst voelt opeens wel heel erg verdrietig en echt ... Door mijn keuzes en speurwerk ontwikkelen personages zich en identificeer ik me met hen ... Is de uitkomst van [mijn] keuzes negatief ... dan doet me dat echt iets. Storyfinding is voor mij een onmisbaar onderdeel in games.” (179)

Storyfinding vs Storytelling

Storytelling = ‘auteur’ zendt aan publiek. Een verhaal met een kop en een staart maken, orde aanbrengen in gegevens (oorzaak-gevolgrelaties)

Storyfinding = publiek ontdekt in de verhaalwereld van de ‘auteur’ het verhaal waar interesse naar uitgaat .

Lisa Weeda over videogames

Over Marina Abramović: *Rythm 0* (1974)

“[Het publiek was] niet alleen ontvanger van het verhaal, maar ook *storyfinder*: door de keuzes die ze maakten, door wat ze toevoegden, niet deden of weglieten, schiepen ze hun versie van het verhaal binnen het universum dat de kunstenaar voor hen had klaargezet.”

Over Virtual Reality:

“Wat je kunt met een lichaam in de echte wereld heeft grenzen. Wat je kunt met een avatar in games, en vooral in virtual reality, heeft meer mogelijkheden. Daar kan de performer echt sterven, het lichaam van de gebruiker verdrinken, in de ruimte verdwijnen, op plekken komen waar die in het echte leven niet makkelijk terechtkomt ... het lichaam kan opeens een compleet actief personage zijn. De mogelijkheden van het interacterende lichaam en de **empathie** van de gebruiker kunnen worden opgerekt: hoe bewust ben je van wat je doet en waarom? Als de *storytelling* en de interactie goed samenvallen blijft er een grote fysieke en emotionele indruk hangen.” (181-182, nadruk EB)

Wat wil Lisa Weeda van haar publiek?

- Storyfinding = onderzoekende houding.
- Je laten meevoeren in de verhaalwereld
- Informeren
- Empathie opwekken
- Activeren?

Het 'Paleis van de verloren Don Kozak'

“Dit paleis bestaat niet. Of, eigenlijk, het had moeten bestaan, maar het is gebleven bij een papieren droom van de leiders van je oma’s geboorteland. Het had het hoofdkwartier voor de wereldrevolutie moeten worden. Mensen riepen: hier gaan we alles verzamelen wat ons land rijk is, alle creativiteit van onze boeren en arbeiders! Dit paleis zou alle vrienden en vijanden laten zien dat we in staat waren om, hoe zeiden ze het ook alweer, de zondige aarde te bedekken met een monument waarvan anderen alleen maar konden dromen. Het moest een plek zijn voor congressen voor de volkscommissarissen, met een kleine theaterzaal en een grote theaterzaal. Die grote theaterzaal kon ook in een ijsbaan veranderen. Er zouden grote kantines en eetzaal zijn, een restaurant speciaal voor de leiders van de Unie op een hogere verdieping. Buiten zou het plein zo groot zijn dat er massademonstraties plaats konden vinden, optochten, parades, belangrijke momenten op feestdagen, dingen zoals de Dag van de Overwinning. Dit was waar je moest zijn als je wilde weten waar al je gedeporteerde vrienden waren gebleven.’ Hij lacht. Heel kort. Daarna ademt hij diep uit. ‘Grapje, daar gaven ze in de allermooiste gebouwen zelfs geen antwoord op. Kolja en ik noemen dit het Paleis van de verloren Don Kozak. Tenminste, ik noem het zo, hij kan er nog steeds niet echt om lachen” (30-31)

Het 'Paleis van de verloren Don Kozak' & VR

- “De treden zijn zo hoog dat ik sprongen moet maken” (24)
- “Ik ren de trappen omhoog en glijd over het glimmende bordes naar de deur, waar korrels graan door de kier naar buiten stromen” (25)
- “Nikolaj spurt de trap op, nog dieper mijn droom in. We gaan naar rechts, waar een volgende trap ons verder naar boven leidt. De felle zon weerkaatst tegen de marmeren muren. Ik zie niet waar we heen gaan. Terwijl mijn ogen aan het licht proberen te wennen, ruik ik steeds sterker wat ik beneden in de metrogang al dacht te ruiken: chloor. Als ik de poort van het metrostation uit loop en me omdraai, snap ik waar de geur vandaan komt. Ik sta in een gigantisch, rond zwembad, even bombastisch als de zaal met het buzz-knopje. Is dit het zwembad dat zeven jaar na de dood van Stalin werd gebouwd, kort nadat Chroesjtsjov de verheerlijking van de brute leider verworpen had? Ik heb geen tijd om er langer over na te denken: verderop zie ik Baba's doek, hij drijft in het water. Ik spring het bad in, zwem ernaartoe en pak hem vast.” (331-332)

VR of magisch realisme?

“Richting in de kunst waarin een poging wordt gedaan de empirisch vaststelbare werkelijkheid te verbinden met een ‘andere’ of ‘hogere’ werkelijkheid, nl. die van een geestelijke of psychische orde. Niet alleen wordt getracht door een bepaalde weergave van de realiteit die hogere of psychische orde op te roepen, maar ook worden bewust metafysische verschijnselen verwerkt in een overigens nauw bij de realiteit aansluitende weergave. Daardoor ontstaan hallucinerende beelden of droomeffecten die opkomen in een met grote precisie getekende werkelijkheid. Op die manier wordt getracht een synthese te bereiken tussen werkelijkheid en verbeelding.” (Algemeen letterkundig lexicon)

Verder lezen?

Vragen?

Literatuurclubs Drenthe

Boekbespreking november 2022

Aleksandra – Lisa Weeda

Esmé van den Boom

Vragen of opmerkingen?

esme.vandenboom@gmail.com